

Ignacy Stanisław Fiut
1949–2026

POŻEGNANIE

Ignacy Stanisław Fiut urodził się 12 listopada 1949 roku w Nowym Sączu jako czwarty syn w rodzinie Marii (z domu Rams) i Władysława Fiutów, prowadzących gospodarstwo we wsi Mostki koło Starego Sącza. Dorastanie na Sądecczyźnie, w bezpośrednim kontakcie z przyrodą i rytmem pracy na roli, ukształtowało w nim szczególną wrażliwość na świat natury oraz głęboką ciekawość rzeczywistości społecznej i kulturowej.

Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Starym Sączu w 1967 roku rozpoczął studia biologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. W trakcie studiów odkrył jednak swoją drugą wielką pasję – filozofię – którą podjął równolegle jako drugi kierunek studiów. Ta podwójna formacja – przyrodnicza i filozoficzna – pozostała charakterystyczną cechą jego późniejszej twórczości naukowej.

W 1975 roku rozpoczął pracę akademicką w Instytucie Nauk Społecznych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. W 1984 roku obronił rozprawę doktorską pt. *Hegla i Heideggera koncepcja nicości i negacji*, przygotowaną pod kierunkiem prof. Władysława Stróżewskiego. W kolejnych latach kierował Zakładem Filozofii w Instytucie Nauk Społecznych AGH, rozwijając własne zainteresowania z zakresu filozofii nauki, filozofii przyrody oraz filozofii mediów.

W 1994 roku odbył staż naukowy w Instytucie Konrada Lorenza w Altenbergu w Austrii. Rok później uzyskał habilitację na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego na podstawie rozprawy *Ewolucyjna filozofia Konrada Zachariasza Lorenza*. W 1997 roku został profesorem uczelnianym AGH, a w 2015 roku otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych.

W kolejnych latach pełnił funkcje kierownicze w jednostkach filozoficznych uczelni. W latach 2009–2016 kierował Katedrą Kulturalistyki i Filozofii na nowo utworzonym Wydziale Stosowanych Nauk Społecznych AGH (obecnie Wydział Humanistyczny). Był również twórcą Laboratorium Filozofii i Komunikowania.

Dorobek naukowy Ignacego S. Fiuta imponuje skalą i różnorodnością. Jego twórczość układa się w trzy wyraźne nurty: medioznawczy, filozoficzny oraz literacko-krytyczny, które rozwijał równolegle, zachowując między nimi wyraźne powiązania problemowe.

Opublikował ponad siedemset pięćdziesiąt tekstów, w tym około trzystu prac naukowych. W niektórych okresach publikował nawet trzydzieści lub czterdzieści tekstów rocznie, co świadczy o niezwyklej intensywności jego pracy naukowej. Niekiedy posługiwał się także pseudonimem Igor Mostowicz.

Istotną część jego działalności naukowej stanowiła refleksja nad mediami. Z krakowskim środowiskiem medioznawczym związany był od końca lat osiemdziesiątych, kiedy – za namową swego przyjaciela Bogusława S. Kundy – rozpoczął współpracę z Ośrodkiem Badań Prasoznawczych. W 1989 roku podjął pracę w Pracowni Analizy Zawartości Prasy, jednej z kluczowych jednostek badawczych Ośrodka. Po śmierci Kundy w 1992 roku objął kierownictwo tej pracowni i kierował nią do 1998 roku.

Ignacy S. Fiut należał do grona badaczy kontynuujących tradycję krakowskiej szkoły medioznawczej, której instytucjonalne i intelektualne podstawy stworzył Walery Pisarek. W kolejnej generacji rozwijali ją badacze związani z Ośrodkiem Badań Prasoznawczych. Jako kierownik Pracowni Analizy Zawartości Ignacy S. Fiut należał do następnego pokolenia uczonych rozwijających tę tradycję, łącząc refleksję filozoficzną z empirycznymi badaniami nad mediami.

Badania prowadzone w Ośrodku Badań Prasoznawczych – inspirowane empirycznym modelem amerykańskiego *communication research*, lecz jednocześnie zakorzenione w europejskiej tradycji filozoficznej – stanowiły ważny kontekst jego pracy naukowej. Wspólnie z Bogusławem S. Kundą podejmował próby rozwijania metodologii analizy zawartości oraz refleksji nad medialnymi obrazami świata. Jego badania obejmowały m.in. metodologię analizy zawartości, problematykę medialnych obrazów świata, komunikowanie polityczne, rozwój prasy bezpłatnej oraz przemiany związane z nowymi mediami i komunikacją internetową. Interesowały go zwłaszcza relacje między systemem medialnym a procesami politycznymi, w tym rola mediów jako narzędzia legitymizacji ładu społecznego oraz przekształcania percepcji rzeczywistości politycznej.

Z działalnością Ośrodka związana była również jego wieloletnia współpraca z kwartalnikiem „Zeszyty Prasoznawcze”, najstarszym polskim czasopismem medioznawczym. Na jego łamach publikował artykuły naukowe, recenzje oraz liczne sprawozdania z konferencji i debat naukowych. Warto podkreślić, że znaczną część swojego dorobku medioznawczego – ponad sto trzydzieści publikacji – ogłosił właśnie na łamach „Zeszytów Prasoznawczych”. W tym sensie był także uważnym kronikarzem życia naukowego – jego teksty dokumentowały rozwój badań nad mediami zarówno w Polsce, jak i w środowisku międzynarodowym. Jego recenzje nie miały charakteru jedynie sprawozdawczego – stanowiły często pogłębione interpretacje oraz próby syntetycznego ujęcia złożonych procesów zachodzących w sferze komunikowania.

W swoich publikacjach prowadził dialog z najważniejszymi koncepcjami współczesnej refleksji nad mediami – od Marshalla McLuhana i Neila Postmana po Niklasa Luhmanna czy Henry’ego Jenkinsa. Szczególne miejsce w jego refleksji zajmowała problematyka etyki komunikowania. Podkreślał konsekwentnie, że wolność mediów nie może istnieć bez odpowiedzialności, a odpowiedzialność bez wolności. Zwracał uwagę na napięcia wpisane w nowoczesne systemy medialne, podkreślając, że procesy komercjalizacji i deregulacji prowadzą do przekształcania informacji z dobra publicznego w towar, podporządkowany logice rynku.

Zainteresowania medioznawcze Ignacego S. Fiuta ewoluowały wraz z przemianami systemu komunikowania społecznego. Początkowo koncentrował się na analizie prasy ekologicznej i społeczno-kulturalnej, później zajmował się problematyką prasy bezpłatnej oraz badaniami nad nowymi mediami i komunikacją internetową. Dostrzegał procesy segmentacji odbiorców oraz upraszczania przekazu medialnego, związane z rosnącą dominacją logiki komercyjnej i orientacją na atrakcyjność przekazu.

W jego refleksji widoczna była także bliska mu perspektywa ewolucyjna i konstruktywistyczna, w której poznanie jawi się jako proces nieustannej adaptacji do zmieniającego się środowiska, współkształtowany przez media i formy komunikacji.

Owocem tych badań były m.in. książki *Filozofia – media – ekologia* (1998), *Media @ Internet* (2006), *Człowiek w świecie mediów* (2012) oraz *Współczesne transformacje medialne* (2015).

Dorobek Ignacego S. Fiuta wyróżnia się nie tylko skalą, lecz także niezwykłą rozpiętością tematyczną, obejmującą refleksję nad mediami, filozofią i literaturą, które w jego ujęciu tworzyły spójną, wielowymiarową wizję komunikowania i kultury.

Niezwykle ważne miejsce w jego życiu zajmowała również poezja i krytyka literacka. Opublikował dziewięć tomików poetyckich oraz ponad czterysta tekstów literackich i krytycznoliterackich. Jego wiersze ukazywały się zarówno w ogólnopolskich periodykach literackich, jak i w prasie lokalnej. Jest autorem czterech książek poświęconych literaturze i twórczości poetyckiej, m.in. *Światy poetów* (1996), *Kulturowa tożsamość poetów* (2008), *Stanisław Franczak* (2010) oraz *Tożsamości światów poetów*. Napisał także kilkadziesiąt artykułów i ponad trzysta recenzji literackich. Istotną częścią jego działalności była również praca redakcyjna i edytorska – przygotowywał tomy zbiorowe oraz wspierał debiuty literackie młodszych autorów.

Aktywnie uczestniczył w życiu środowiska literackiego, biorąc udział w licznych wydarzeniach poetyckich, takich jak Krakowska Noc Poetów, Poetycki Listopad czy Międzynarodowa Galicyjska Jesień Literacka. Od 1991 roku był członkiem Związku Literatów Polskich, w którym pełnił różne funkcje organizacyjne. W latach 1993–1998 opiekował się Kołem Młodych Poetów przy krakowskim oddziale ZLP. W 2008 roku został członkiem redakcji „Gazety Kulturalnej”, a rok później kwartalnika „Hybrydy. Pismo Artystyczno-Literackie Stowarzyszenia Twórczego POLART”.

Był także współzałożycielem Małopolskiego Towarzystwa Ornitologicznego i aktywnie uczestniczył w jego działalności.

W jednym ze swoich wierszy zapisał:

*moje planetarium
trzymam w klatce*

*kos podnosi ku niebu
wspaniałą pieśń tęsknoty*

Obraz ptaka śpiewającego ku niebu trafnie oddaje ton jego twórczości – skupionej i refleksyjnej, łączącej doświadczenie codzienności z filozoficzną zadumą nad światem.

W innym zaś utworze:

*na balkonie słyszać
porywy wirującego
wiatru z Zachodu
na Wschodzie
zbierają się ciemne
chmury
i słyszać huk salw
armatnich
tam ludzie walczą
O wolność i kawałek
świeżego chleba*

Ten prosty obraz codzienności – balkonu, wiatru i odległego huku armat – przypomina, że refleksja nad światem, mediami i historią zawsze prowadzi do najprostszych pytań o ludzką godność, wolność i podstawowe prawa człowieka.

W pamięci współpracowników i uczniów pozostanie jako uczonego niezwykle pracowity i wszechstronny, który refleksję filozoficzną łączył z wrażliwością literata oraz pasją uważnego obserwatora świata przyrody. Dla wielu był zarazem wymagającym i życzliwym mistrzem, inspirującym do samodzielnego myślenia oraz intelektualnej niezależności.

Prof. dr hab. Ignacy Stanisław Fiut zmarł 19 lutego 2026 roku. Spoczywa na Cmentarzu Białoprądnickim w Krakowie.

Paweł Płaneta